5. Zemské zákonodárství může stanoviti, že má při ocenění usedlosti býti vzat za základ místo určení soudem několikanásobný obnos katastrálního čistého výnosu (§ 7).

6. Zemské zákonodárství může pro případ, že cena převzetí soudem byla určena (§ 7, odst. 1.) nařídíti, že ve prospěch příjemce může býti odečten jistý obnos, který však nesmí přesahovati jednu třetinu soudem vyšetřené ceny dvoru bez břemen (§ 10).

7. Ohledně dvorů, jež jsou ve spoluvlastnictví manželů a jež leží v územích, pro která zemské zákonodárství stanovilo, že v případě smrti jednoho z obou manželů druhý manžel, ač není-li tomu na odpor poslední pořízení zůstavitelovo nebo smlouva, jest oprávněn převzíti část dvoru do pozůstalosti náležející, má zemské zákonodárství určiti, zda a pokud mají míti průchod ustanovení §§ 7, 9 a 10 i při převzetí usedlosti na živě zůstavším manželem (§ 14).

7. Jestliže stanoví zemské zákonodárství pro dvory v § 1 vytčené omezení volné dělitelnosti nebo vydá nařízení, dle nichž majitelé takových dvorů nebo větších hospodářských usedlostí jich naprosto nabyti nemohou nebo toliko za jistých podmínek a s jistým omezením mají předpisy tohoto zákona míti průchod s tím omezením, že vlastník dvoru jest omezen ve své disposici nad ním předpisy zemským zákonodárstvím v tom ohledu vydanými (§ 16).

Ku konci budiž poznamenáno, že tento zákon v jednotlivých korunních zemích nebyl prohlášen, poněvadž dotyčné zemské zákony až posud nebyly vydány, nýbrž naopak spíše ve většině korunních zemí proti zásadám a omezením tohoto zákona vznikla značná nechuť, takže vstoupení tohoto zákona v život v dohledné době sotva lze očekávati.

Právo honební.

I. Pojem a historický vývoj.

Právo honební v nejširším slova smyslu jest soujem zákonných předpisů, kterými upraveno jest právo zabíjeti zvěř; v užším slova smyslu rozumí se právem honebním výhradný a samostatný nárok jednotlivých (fysických nebo právnických) osob, kterýž opravňuje je zabíjeti a přivlastniti si zvěř nalézající se v určitém prostorně obmezeném okresu.

Podle práva římského vyplývalo právo honební z vlastnictví pozemkového. Držitel pozemku byl oprávněn zabrániti každému jinému v honbě na svém pozemku (ius prohibendi, ne quis ingrederetur). Mohl pak každého, kdo si osoboval právo honby na jeho pozemku, stíhati actione iniuriarum nebo interdicto uti possidetis. Honil-li však někdo nedbaje toho na cizích pozemcích, nabýval okkupací vlastnictví zvěře (L. 3 § 1 D. de rerum acquir. dom.). Naproti tomu směl požívatel (usufruktuář) stejně jako vlastník prováděti honbu na cizím pozemku, poněvadž usufructus, jakožto právo těžiti vším možným způsobem z pozemku, zahrnoval v sobě též právo honby (l. 62 Pr. D. de us. fruct. 7, 1).

Právo honební v dnešním slova smyslu bylo římskému právu neznámým; neboť jedině honba sama, nikoli však přisvojení si zvěře pokládalo se za výhradné právo jednotlivé oprávněné osoby, jmenovitě vlastníka pozemku, kdežto vlastnictví zvěře nabyl okkupant následkem vzetí v držbu, ať už k honbě oprávněn byl nebo ne. Zvěře tedy jakožto věci jsoucí bez pána mohl se volně kdokoli zmocniti.

Jinak měla se věc u Germánů. Žiliť Germáné větším dílem z výtěžku honby a tvořili ve svých nekonečných lesích silný a mohutný kočovný a lovecký kmen, který zabýval se lovem tak, jako válkou. Poměr tento úplně přeměněn římskou kulturou nabyvší vrchu v Němcích po bouřích za stěhování národů řádících, a později též křesťanstvím i lesním zřízením. Zvláště při lénu proklestila si cestu zásada, že toliko svobodný muž má pravé vlastnictví k pozemkům, nikoli však poddaný, pročež i jedině držiteli pozemku příslušelo právo k honbě; zásada tato měla nejrozhodnější vliv na pozdější povahu právních poměrů myslivosti. I prameny práva německého (zrcadlo švábské a saské) jasně vyslovují se o objemu práva honebního. Osobě k honbě oprávněné příslušelo dle zrcadla švábského vlastnictví ku zvěři přebývající v jeho revíru. Dle jiných pramenů přiznává se výlučné právo ku přivlastnění si zvěře a právo vyloučiti třetí, neoprávněné osoby z honění. Dle zrcadla saského (II. 61, § 9) obmezuje se výlučné právo honby na ona zvířata, která zvykem a zákonem jednotlivých zemí platí za honitelná. Ostatní zvířata mohl si chytiti kdokoli.

V dalším vývoji rozhodnuta otázka, pokud a jak daleko lze právo honební vykonávati. Podle staršího práva německého bylo právo honební výronem vlastnictví pozemkového. Chytání zvířat na cizích pozemnostech trestáno bylo jako jistý druh krádeže (furtum). Než celá země nebyla vlastnictvím zvláštních osob, nýbrž valná část půdy, zvláště lesů, náležela k občině, v jejímž obvodu mohli honiti účastníci občiny (marky). Bylo by lze skoro tento právní stav označiti jako počátek družstva honebního, třeba ne ve smyslu dnešního práva honebního. Právo honební považovalo se tedy za příslušenství vlastnictví pozemkového.

Než záhy přivedena ku platnosti určitá obmezení, zvláště za dob franského království. Se vzrůstem moci královské nařízeno bylo zdržeti se honby v jednotlivých obvodech lesních pod banem královským, čímž byl svrchovaností moci královské celý okrsek lesů odňat z užívání vlastníků. Zákazy a obmezení honění nazývány též banem nad zvěří, čímž měla se zcela význačně vysloviti zápověď honby (banus ferinus, banus super feras). Kdežto však osobovala si knížata práva honební na cizí půdě toliko v obvodu svých hvozdů a jen v těch okresích lesních, kde byla současně vrchností pozemkovou a soudní, činila si v 16. stol. nárok na honbu jakožto regál v celém obvodu svých území. Regál honební jevil se tedy jako právo zeměpánů, dle něhož důsledkem svých práv výsostních výhradně provozovali honbu, takže práva k honění mohly třetí osoby nabýti toliko propůjčením se strany zeměpánů. Právo toto propůjčovalo se většinou jako příslušenství některého statku a bylo z milosti propůjčováno zpravidla na doživotí.

Než v jednotlivých zemích nabyla myslivost přerozmanitého rozvoje. Od regálu honebního liší se výsost honební, t. j. právo se souhrnem moci státní spojené a záležející ve vydávání zvláštních zákonných předpisů o výkonu honby. Pronikavou přeměnu doznalo zákonodárství honební rokem 1848. Zrušení poddanství a vyvlastnění půdy vedlo ve všech státech ke zrušení služeb honebních a roboty honební a k vysvobození půdy i z obmezení uložených právem honebním, takže bylo právo honební každému vlastníku pozemku na jeho pozemnostech v nejobsáhlejší míře dopřáno a toliko výkon práva toho vázán byl zákonnými předpisy z národohospodářských důvodů, aby zvěře bylo šetřeno. Jako ve většině států ně-

meckých, způsobily i politické události r. 1848 v rakouských zemích korunních změnu zákonodárství honebního.

II. Rakouské právo honební.

Císařský patent ze dne 7. března 1849 č. 154 ř. z. zrušil právo honební na cizí půdě. Zrušené právo honební dojde odškodnění na prospěch osob dosud oprávněných jenom v těch případech, kde zakládá se na úplatné smlouvě uzavřené s vlastníkem pozemku právem honebním obtíženého. Modality výkupu v těchto případech byly stanoveny zemskými komisemi zřízenými ku provedení zákona ze dne 7. září 1848. Roboty honební a jinaká plnění k účelům honebním zrušeny byly bez náhrady. Cit. honební patent obsahuje kromě toho ještě tato podstatná ustanovení:

1. Oprávnění honební v uzavřených oborách trvají v platnosti měrou dosud uznanou, ať náležejí pozemky ležící v uzavřených okresích honebních vlastníku honby nebo třetím osobám.

2. Každému držiteli souvislého komplexu pozemků čítajících alespoň 200 jiter (115 *ha*) dovoleno jest honiti na tomto zvláštním komplexu pozemkovém.

3. Na všech ostatních pozemcích ležících v obvodu občiny přiznává se počátkem působnosti tohoto patentu honba dotyčné obci. Obec jest povinna přikázanou jí honbu buďto nedílně propachtovati nebo svěřiti její výkon zvlášť k tomu zřízeným, avšak obeznalým myslivcům.

4. Čistý roční výnos z honby obcím přiznané rozděliti jest podle objemu pozemkové držby na konci každého správního nebo pachtovního roku mezi veškeré vlastníky pozemků, na jichž pozemnostech ležících v obvodu občiny obec honbu vykonává. Právo honební není nijakým zvláštním, samostatným právem zařaditelným do všeobecných kategorií práv, nýbrž jest prostě výronem vlastnicví pozemkového. Jest pak právo honební zákonem honebním ze dne 7. března 1849 jen potud obmezeno, že může být toliko vlastníkem souvislého komplexu pozemkového čítajícího aspoň 200 jiter (jakoř i držiteli uzavřených obor) přímo vykonáváno, za všechny ostatní vlastníky pozemků má však právo honební vykonávati obec. Jinak průchod má při právu honebním všecko to, co stanoví zákony o poměru mezi vlastníkem a jinými osobně oprávněnými (rozh. spr. s. dv. ze dne 20. října 1882 č. 1532). Jelikož právo honební prýští z vlastnictví pozemkového, nesmí sáhati obmezení tohoto práva dále, než určují nařízení zákonů honebních (rozh. spr. s. dv. ze dne 27. prosince 1882 č. 1603). Oprávnění honební v uzavřených oborách a na lánech půdy v rozloze aspoň 200 jiter jeví se po zákonu jako samostatné právo přísně odlišené a výslovně odloučené od honby obecní; majitelé takovýchto samostatných obvodů honebních nejsou povinni prohlásiti se, že chtějí užívati svého práva honebního; jinak vyhledává se ke sloučení samostatných obvodů honebních s obvodem honby obecní zpravidla zvláštní úmluvy držitelů takovýchto honebních obvodů (rozh. spr. s. dv. ze dne 2. března 1878 č. 213).

5. Pych a krádež zvěře (pytláctví) trestá se dle platných zákonů trestních, ať pachatelem jest jednotlivý člen obce nebo někdo cizí (viz čl. Pych a Pytláctví).

6. Jednotlivým držitelům půdy vyhrazeno jest právo žádati za náhradu škody způsobené zvěří a honbou a přivésti nároky ty ku platnost dle platných předpisů naproti fysickým a právnickým osobám povolaným

dle patentu tohoto ku výkonu práva honebního. I držitelům ohražených zahrad přísluší podíl ve výnosu propachtované obecní honby. Jak rozděliti jest čistý výnos z obecní honby, bylo svrchu řečeno (ad 4); proto nesmí se pachtu z honby užiti k účelům obce ani zařaditi do rozpočtu obecního (rozh. spr. s. dv. ze dne 28. listopadu 1879 č. 628).

III. Honební zákony zemské a nařízení.

Pro král. České vydán byl zvláštní honební zákon ze dne 1. června 1866 č. 49 z. z., který v mnohém se uchyluje od honebního patentu ze dne 7. března 1849. Nař. min. vnitra ze dne 25. prosince 1872 č. 257 ř. z. vytýká bližší ustanovení o výkonu obecní honby a o propachtování honby. Předpisy o honebních lístcích obsahují: zem. z. ze dne 9. ledna 1882 č. 36 z. z. pro Moravu; zem. z. ze dne 2. července 1877 č. 27 pro Slezsko; zem. zák. pro Dolní Rakousy ze dne 29. prosince 1880 č. 19 z. z. z r. 1881; výnos místodrž. ze dne 11. dubna 1852 č. 598 z. z. č. 142 pro Horní Rakousy; zem. zák. ze dne 27. listopadu 1881 č. 28 z. z. pro Štýrsko; z. z. ze dne 17. dubna 1884 č. 9 z. z. pro Krajinu; z. z. ze dne 30. června 1886 č. 12 z. z. pro Istrii; nař. místodrž. ze dne 10. srpna 1886 č. 11.689 z. z. č. 13 pro Přímoří.

Další předpisy o šetření zvěře vytýkají zemské zákony: pro Moravu ze dne 31. března 1873 č. 36 z. z. a ze dne 2. srpna 1875 č. 39 z. z.; pro Slezsko ze dne 2. července 1877 č. 26 z. z.; pro Halič ze dne 19. července 1869 č. 26 z. z. a ze dne 30. ledna 1875; pro Bukovinu ze dne 20. prosince 1874 č. 4 z. z. z r. 1875; pro Dolní Rakousy ze dne 19. února 1873 č. 31 z. z. a ze dne 11. února 1882 č. 36 z. z.; pro Gorici a Gradišku ze dne 15. července 1879 č. 18 z. z.; pro Istrii ze dne 18. listopadu 1882 č. 28. z. z. a ze dne 30. června 1886 č. 10. z. z.; pro Korutany ze dne 27. ledna 1878 č. 4 z. z.; pro Krajinu ze dne 20. prosince 1874 č. 6 z. z. z r. 1875; pro Horní Rakousy ze dne 27. února 1874 č. 7 z. z.; pro Solnohradsko ze dne 20. prosince 1874 č. 5 z. z. z r. 1875; pro Štýrsko ze dne 8. června 1876 č. 22 z. z.; pro Tyroly a Vorarlberk vyhláška místodrž. ze dne 5. března 1872 č. 19 z. z. a ze dne 28. května 1875 č. 36 z. z.; pro Terst ze dne 2. března 1882 č. 10. z. z.

Předpisy o hubení dravé zvěře obsaženy jsou: v z. z. pro Bukovinu ze dne 1. října 1870 č. 32 z. z.; pro Halič ze dne 11. května 1886 č. 10. z. z.; pro Krajinu vyhl. zemsk. výboru ze dne 12. prosince 1869 č. 2 z. z. z r. 1870 a vyhl. ze dne 14. listopadu 1883 č. 7242, č 8 z. z.; pro Dolní Rakousy výn. místodrž. ze dne 27. prosince 1852 č. 473 z. z. z r. 1853; pro Horní Rakousy výn. místodrž. ze dne 16. listopadu 1854 č. 24 z. z.; pro Solnohradsko výn. místodrž. ze dne 25. prosince 1852 č. 447 z. z.; pro Tyrolsko nař. místodrž. ze dne 16. září 1862 č. 59 z. z.

Právo chudých.

I. V občanském řízení sporném.

1. Pojem.

Chudým ve smyslu civ. řádu soudního nazývá se onen, kdo bez zkrácení nuzné výživy pro sebe a svou rodinu t. j. osoby, jež po zákonu vyživovati jest povinen (§ 65 odst. 2 c. ř. s.), není s to, aby náklady s vedením sporu spojené zapravil.